A-klinikkasäätiö

Lausunto kansalaisaloitteesta: Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

KAA 2/2024 vp
Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta, perjantai 21.3.2024 klo 9.00
Asiantuntijalausunto ja kuuleminen / Jenny Kaasinen-Wickman

A-klinikkasäätiö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kansalaisaloitteesta.

Teemme eron käytön rangaistavuuden poistamisen ja huumausaineiden laillistamisen välillä. Kannatamme kannabiksen kuten kaikkien huumausaineiden käytön rangaistavuuden poistamista, mutta emme laillistamista, joka käsittää vapaan valmistamisen, myynnin ja verotusoikeuden. Suomalaisen yhteiskunnan valmiudet hoitoon ohjaamiseen ja toteuttamiseen eivät ole riittäviä laajamittaisen laillisen jakelun edellyttämä palvelutarve huomioiden.

Rangaistavuus haittaa merkittävästi palveluiden saavutettavuutta. Ihmiset välttävät avun hakemista peläten leimautumista ja oikeudellisia seuraamuksia. Tämän seurauksena moni huumeita käyttävä henkilö jää palvelujärjestelmän ulkopuolelle, mikä lisää heidän riskiään syrjäytyä.

Huumeiden saatavuus on Suomessa laajaa, mikä näkyy erityisesti nuorten keskuudessa. Pimeästä verkosta ja katukaupasta huumeita on helposti saatavilla, mikä korostaa tarvetta tehokkaalle hoito- ja ennaltaehkäisymallille ennen laillistamista.

Kannabiksen käyttö on yleistynyt Suomessa merkittävästi viime vuosikymmeninä. Selvitysten mukaan 15–69-vuotiaista suomalaisista kannabista ainakin kerran elämässään käyttäneiden osuus on viisinkertaistunut vuoden 1992 kuudesta prosentista 29 prosenttiin vuonna 2022.

Arviolta 800 000 suomalaista on kokeillut kannabista, ja kuukausittain sitä käyttää noin 100 000 suomalaista. Yleisintä käyttö on 25–34-vuotiaiden keskuudessa. Lisäksi kannabis on yleisin Suomessa käytetty huume.

Nuorten keskuudessa kannabiksen kokeilu on myös yleistynyt. 8.- ja 9.-luokkalaisista noin 10 % on kokeillut kannabista, ja lukioikäisten keskuudessa osuus on vielä suurempi. Nuorten aikuisten (15–34-vuotiaat) keskuudessa viimeisen vuoden aikana kannabista käyttäneiden osuus on kasvanut huomattavasti, mikä osoittaa muutosta asenteissa ja saatavuudessa. Käytön yleistyminen lisää tarvetta ennaltaehkäiseville toimille, jotta haittoja voidaan minimoida ja ongelmakäyttöön voidaan puuttua ajoissa.

Lisäksi raskaana olevien kannabiksen käytön puheeksi ottoon tarvitaan erityistä huomiota lapsen pitkäaikaisten kognitiivisten ja käyttäytymisen ongelmien

ennaltaehkäisemiseksi. Yksinomaan kannabiksen laillistaminen ilman vahvaa hoitojärjestelmää ei ratkaise näitä ongelmia.

Työelämässä kannabiksen käyttö voi aiheuttaa haasteita keskittymiskyvyn, muistin ja työtehokkuuden osalta sekä aiheuttaa vaaratilanteita, mitkä voivat vähentää tuottavuutta ja lisätä työpoissaoloja.

Kannabiksen käytöllä on myös merkittäviä sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Kannabiksen käytön lisääntyminen voi kasvattaa mielenterveysongelmien, kuten ahdistuksen ja psykoosien, esiintyvyyttä, mikä puolestaan lisää terveydenhuollon kustannuksia. Lisäksi ongelmakäyttö voi vaikuttaa yksilön työllistymismahdollisuuksiin ja työkykyyn, mikä heijastuu kansantalouteen ja sosiaaliturvajärjestelmään.

Huumeiden käytön rangaistavuus työntää osaltaan käyttäjiä yhteiskunnan ulkopuolelle ja lisää kielteistä suhtautumista heitä kohtaan. Yhteiskunnan ulkopuolella päihdemaailmassa huumeita käyttävän ihmisen elämä on rankkaa ja kuluttavaa.

Erityisenä huolenaiheena ovat huumeita käyttävät nuoret, jotka ovat pudonneet palveluiden ulkopuolelle. Heidän tilanteensa on huolestuttava. Mielenterveyshäiriöt ja alle 25-vuotiaiden myrkytyskuolemat ovat lisääntyneet viime vuosina, minkä lisäksi huumeiden käyttö altistaa muille sairauksille ja terveysongelmille.

> **Korostamme, että ennen kuin harkitaan kannabiksen laillistamista ja verotusta, Suomen on varmistettava, että päihdehoitojärjestelmä ja haittoja vähentävät palvelut ovat riittävän kattavat.**

Nykyiset resurssit eivät ole riittäviä tukemaan laillistamisen vaatimaa laajaa palvelujärjestelmää. Kannabiksen laillistaminen ilman huolellista suunnittelua ja riittäviä resursseja voisi lisätä ongelmakäyttöä ja kuormittaa entisestään sosiaali- ja terveydenhuoltoa, joka on jo nyt säästöpaineiden alaisena.

Näiden syiden vuoksi kannabiksen käytön yleistymiseen ja sen sosiaalisiin sekä taloudellisiin vaikutuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota ennen mahdollisia muutoksia lainsäädäntöön. Ennaltaehkäisevät toimet, hoitojärjestelmän vahvistaminen ja sosiaalisten haittojen minimointi ovat avainasemassa tasapainoisen päihdepolitiikan rakentamisessa.

Lähteet

Huumeisiin kuolleita ennätyksellisen paljon vuonna 2023. Tilastokeskus, kuolemansyyt. Katsaus 28.11.2024

Rêgo, X., Oliveira, M.J., Lameira, C., Cruz, O.S. (2021) 20 years of Portuguese drug policy – developments, challenges, and the quest for human rights. Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy 16(59)

Jonna Levola, Alexander Denissoff, Antti Mustonen, Solja Niemelä: Kannabiksen käytön terveyshaitoista on tärkeää olla ajan tasalla, Suom Lääkäril 2024;79:e41610

Margareeta Häkkinen: Kannabiksen terveysvaikutukset ja kannabisriippuvuus, Lääkärikirja Duodecim 4.5.2023 Kannabiksen terveysvaikutukset ja kannabisriippuvuus - Terveyskirjasto